ΛΟΓΟΣ
ΚΑΤ ΕΝΤΟΛΗΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΕΝ ΤΩι ΙΕΡΩι ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΑΩι

ΥΠΟ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ

ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1872,

ΕΟΡΤΗι ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ,

ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ

ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

Ἐπὶ τῶν ὁδῶν Βουλῆς καὶ Μητροπόλεως.

1872

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΤ ΕΝΤΟΛΗΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΕΝ ΤΩι ΙΕΡΩι ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΑΩι

ΥΠΟ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ

ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

ΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1872,

ΕΟΡΤΗι ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ,

ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ

ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

Ἐπὶ τῶν ὁδῶν Βουλῆς ϗ Μητροπόλεως.

1872

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τῇ λ' ἰανουαρίου 1872, ἑορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τελοῦντος τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως μνημόσυνον, κατὰ τὸ ἔθος, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν, συνδρομητῶν καὶ καθηγητῶν αὐτοῦ, ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῆς θεολογίας κύριος Νικηφόρος Καλογερᾶς, κατ' ἐντολὴν τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐξεφώνησε κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος τὸν λόγον. Τοῦτον δὲ δημοσιεύουσα ἡ Πρυτανεία, παρατίθησιν ἅμα καὶ τὰ ὀνόματα, ὅσα κατὰ τὴν εἰρημένην τελετὴν ἐμνημονεύθησαν ὑπὸ τοῦ τελέσαντος τὴν θείαν μυσταγωγίαν σεβ. μητροπολίτου ἁγίου Ἀθηνῶν κυρίου Θεοφίλου.

Ὀνόματα τῶν μνημονευθέντων.

Μισαὴλ (Ἀθηνῶν) καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.
Νεοφύτου (Ἱεραπόλεως)
Γερασίμου (Ὕδρας)
Νεοφύτου (Εὐβοίας)
Κυρίλλου (Ἀργολίδος)
Ἀβραμίου (Θηβῶν καὶ Λεβαδείας)
Παϊσίου (Βιδύνης)
Θεοφάνους (Μαντινείας ϗ Κυνουρίας)
Ἀνθίμου (Σελευκείας)
Κωνσταντίνου (Σιρμίου)
Προκοπίου (Οἰτύλου)
τῶν ἀρχιερέων.

Δαμασκηνοῦ (Κοκκίνου)
Παρθενίου (Πετράκη)
Νεοφύτου
Ἱεροθέου
τῶν ἱερομονάχων.

Κωνσταντίνου (Οἰκονόμου) πρεσβυτέρου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Θεοκλήτου (Φαρμακίδου)
Δαμιανοῦ (Λιβεροπούλου)

Διονυσίου (Κλεόπα)
τῶν ἱερομονάχων.
Νεοφύτου (Βάμβα)
ἱεροδιακόνου.
Γεωργίου (Γενναδίου)
Κωνσταντίνου (Σχινᾶ)
Θεοδώρου (Μανούσου)
Ἀναστασίου (Λευκίου)
Δημητρίου (Μαυροκορδάτου)
Γεωργίου (Μαυροκορδάτου)
Ἰωάννου (Βενθύλου)
Κυριακοῦ (Δομνάνδου)
Πέτρου (Στρούμπου)
Νικολάου (Πετσάλη)
Γεωργίου (Βούρη)
Περικλέους (Ἀργυροπούλου)
Νικολάου (Κωστῆ)
Σπυρίδωνος (Πήλικα)
Ἀλεξάνδρου (Βενιζέλου)
Μιχαὴλ (Ποτλῆ)
Δημητρίου (Μαυροφρύδου)
Χριστοφόρου (Φιλητᾶ)
Ἰωάννου (Ὀλυμπίου)
Διομήδους (Κυριακοῦ)
τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Γεωργίου (Κουντουριώτου)
Ἀνδρέου (Ζαήμη)
Θεοδώρου (Κολοκοτρώνου)
Θεοδώρου (Ῥάλλη)
τῶν ἐπιτρόπων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Μιλόσχη (Ὀβρένοβιτς ἡγεμόνος τῆς Σερβίας)
Δημητρίου (Γαλανοῦ)
Δημητρίου (Πλατυγένους)
Κωνσταντίνου (Ἰωνίδου)
Νικολάου (Μακρῆ)
Χριστοδούλου (Εὐθυμίου)
Μιχαὴλ (Τοσίτσα)
Ἰωάννου (Δαναστάση)
Νικολάου (Στουρνάρη)
Νικολάου (Ζωσιμᾶ)
Γεωργίου (Ῥιζάρη)
Ἀλεξάνδρου (Σούτσου)
Χρυσάνθου (Ἀβραμίου)
Γεωργίου (Τσιτσίνια)
Στεφάνου (Τσιτσίνια)
Σπυρίδωνος (Μαύρου)
Ἀγγέλου (Γιαννικέση)
Εὐσταθίου (Καρυάδου)
Ἰωάννου (Κατριμάτσου)
Θεοδώρου (Ῥάκου)
Ἰωάννου (Σούτσου)
Παναγιώτου (Παπάζογλου)
Ματθαίου (Ῥάλλη)
Γεωργίου (Μετάξα)
Δημητρίου (Ῥεμβακάκη)
Ἰωάννου (Ἀνδρεάδου)
Θωμᾶ (Λασκάρεως)
Ἀργυροῦ (Οἰκονόμου)
Νικολάου (Ταμπάκου)
Κωνσταντίνου (Γαλάτου)
Ἀλεξάνδρου (Χαριτὼφ)
Δημητρίου (Γολιανίτου)

Θεοχάρους (Χ. Δ. Ναουσαίου)
Παναγιώτου (Χαραλάμπους)
Ἐμμανουὴλ (Περίδου)
Σπυρίδωνος (Βαλέττα)
Κωνσταντίνου (Γούναρη)
Θεοδώρου (Βαρζέλη)
Γεωργίου (Φανούρη)
Στεργίου (Τσότρα)
Κωνσταντίνου (Βυζαντίου)
Ἰωάννου (Καρώρου)
Ἀνδρέου (Κόκκαλη)
Θεοδώρου (Τούλη)
Χριςοδούλου (Παραμυθιώτου)
Δημητρίου (Σπάρταλη)
Ἑλένης (Τοσίτσα)
Ἀναστασίου (Μανάκη)
Παρασκευᾶ (Νικολάου)
Ἀναγνώςου (Γαλανοπούλου)
Γεωργίου (Μπάγκα)
Αἰκατερίνης (Βιτάλη)
Δημητρίου (Ὄκα)
Ἰωάννου (Πέτροβιτς)
Παντία (Ῥάλλη)
Δημητρίου (Τούλη)
Γεωργίου (Ψύμα)
Ἐμμανουὴλ (Κωνσταντίνου)
Ἀνδρέου (Κομπατῆ)
Βασιλείου (Κωνσταντίνου)
Εὐστρατίου (Κοτσαμπουΐκη)
Δημητρίου (Παρρησιάδου)
Εὐαγγέλου (Ζάπα)
Γεωργίου (Στωΐδου)
Ἀναστασίου (Στωΐδου)
Σταύρου (Κοσμᾶ)
Ἰωάννου (Κουμανούδου)
Σταματίου (Σαλαχούρη)
Ἰωάννου (Δούμα)
Γεωργίου (Μπήκα)
Πασχάλη (Παπαδάτου)
Ἰωάννου (Κασσαβέτου)
Ἀθανασίου (Κοντοῦ ἢ Ἁγιορείτου)
Γεωργίου (Σκαραμαγκᾶ)
Νικολάου (Μαντζουράνη)
Ἀλεξάνδρου (Δυρμούκη)
Ἀργυροῦ (Βράνη)
Κωνσταντίνου (Βράνη)
Μιχαὴλ (Κιοπέκα)
Κωνσταντίνου (Χαδία)
Ζώη (Χαραμῆ)
Στεργίου (Δούμπα)
Δημητρίου (Οἰκονόμου)
Ἰωάννου (Βαρύκα) καὶ
Ἀδαμαντίου (Μάνιαρη)

τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΤ' ΕΝΤΟΛΗΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΕΝ ΤΩ ΙΕΡΩ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΑΩ

ΥΠΟ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ

ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1872,

ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ,

ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.

«Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν».
(Α΄. πρὸς Κορινθ. ά, 22.)

Περιδεης ἐγενόμην καὶ δειλίᾳ συνεσχέθην πολλῇ, ὅτε τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ ψήφῳ ἀνετέθη μοι αὖθις τοῦ λόγου ἡ διακονία κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Πανεπιστημίου ἑορτήν. Καὶ εὐλόγως, νομίζω, ἔπαθον τοῦτο, εἰδὼς ὅτι ἄλλοι τε πολλοὶ πολλάκις ἐξετέλεσαν τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀξίως τῆς ἑαυτῶν φήμης καὶ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ταύτης ἑορτῆς σκοποῦ, καὶ ἐγὼ αὐτὸς δὶς τέως κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κατ' ἐπανάληψιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος λέγειν καὶ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συνεχῶς τὸν λόγον στρέφειν κόρου καὶ ἀθυμίας ἐμπίπλησιν, ὡς εἰκὸς, τῶν ἀκροωμένων τὰς ψυχὰς, διὰ τοῦτο λίαν φοβοῦμαι μὴ τοῦτ' αὐτὸ συμβῇ καὶ ἐν τῷ ἐμῷ λόγῳ σήμερον, καὶ ἡ ἐκλεκτὴ αὕτη συνάθροισις διασκεδασθῇ βαρυθυμοῦσα, τῶν αὐτῶν πάλιν ἐπαναλαμβανομένων ἀκούσασα. Ἀλλ' ὅμως

ὥςπερ τῆς πυκνῆς νεφέλης τὸ σῶμα θραύεται, ὅταν ὁ ἥλιος θερμῶς ἐπὶ τούτου προςπίπτῃ καὶ διηνεκῶς τρίβῃ, ἡ δὲ ἡλιακὴ ἀκτὶς ἀθρόα διαπεράσασα ἄπλετον περιχέῃ τὴν λάμψιν καὶ εἰς τὰς ὄψεις τῶν ὁρώντων προσπίπτῃ φαιδρά, οὕτω καὶ ἡ συμπυκνωθεῖσα τυχὸν νεφέλη τοῦ κόρου καὶ τῆς ἀθυμίας ἐλπίζω νὰ διαρραγῇ διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς προςτριβῆς τοῦ κατ' ἔθος ἐπαναλαμβανομένου τούτου λόγου, καὶ νὰ καταυγασθῇ καὶ πάλιν σήμερον τῆς φιλομούσου ταύτης ὁμηγύρεως ἡ διάνοια. Ἐπὶ ταύτης λοιπὸν μόνον στηριχθεὶς τῆς ἐλπίδος, ἐκλύσας τῆς δειλίας τὴν συνοχὴν καὶ τοῦ φόβου, καί πως δὲ καὶ θάρρος λαβών, ἐδεξάμην τὴν ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἀνατεθεῖσάν μοι διακονίαν. Καὶ δὴ εἰς τὴν ἐξ ὕψους πεποιθὼς ἀντίληψιν ἀνέβην ἐπὶ τὸν ἱερὸν τοῦτον ἄμβωνα.

Ἔστωσαν λοιπὸν ἡμῖν καὶ πάλιν ὑπόθεσις τοῦ λόγου οἱ τρεῖς σήμερον ἑορταζόμενοι μεγάλοι Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ ὑπὲρ ὧν τὸ ἱερὸν μνημόσυνον τελεῖται ἀείμνηστοι τοῦ Πανεπιστημίου Εὐεργέται.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκαδημαϊκὴ εἶναι ἡ ἑορτή, ἀκαδημαϊκὴ τῆς ὁμιλίας ἡ ὑπόθεσις, καὶ πρὸς ἀκαδημαϊκοὺς πολίτας ἀποβλέπει ὁ λόγος, οὐχὶ ἀπεικὸς φαίνεταί μοι τὸ δεῖξαι σήμερον πῶς τὸ διακριτικώτατον ἐκεῖνο τῶν πάλαι Ἑλλήνων χαρακτηριστικὸν τῆς φιλομουσίας, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος ἐπιβεβαιοῖ λέγων «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν», ἐκ παναρχαιοτάτων ἠθῶν καὶ ἐθίμων διατυπωθὲν καὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἀνεξίτηλον διατελέσαν, ἀναφαίνεται, χριστιανικὴν μάλιστα προςλαβὸν μορφήν, καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν οὐχ ἧττον ἐναργές, ἢ παρὰ τοῖς πάλαι.

Καὶ ἐγὼ μὲν ταῦτα. Ὑμεῖς δέ, φιλόμουσος ὁμήγυρις, παρέχετέ μοι λέγοντι συντονωτέραν τὴν ἀκρόασιν καὶ ἐπιεικῆ τὴν κρίσιν.

Πολλοὶ ἀναντιρρήτως ὑπάρχουσιν οἱ λόγοι, δι' οὓς σύμπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος μετ' εὐφημίας ἀείποτε διετράνωσε

τὰς παντοειδεῖς καὶ ἐξόχους τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἀρετάς. Πλεῖσταί εἰσιν αἱ ἀφορμαί, δι᾽ ἃς αἱ ἐξευγενισμέναι καὶ πεφωτισμέναι κοινωνίαι τῶν τε παρελθόντων καὶ μάλιστα τοῦ παρόντος αἰῶνος μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἐπαίνου ἀναφέρουσι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὸ ὄνομα. Διὸ αὗται καὶ ὅταν τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν καὶ παίδευσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον προάγωσι καὶ τὴν ἑαυτῶν κοινωνικὴν καθόλου μόρφωσιν ἐπὶ τὰ κρείττω ῥυθμίζωσι, συντόνως πρὸς ἐκείνην τὸ ὄμμα ἀτενίζουσι, καὶ ὡς εἰς στιλπνότατον κάτοπτρον κατοπτριζόμεναι κατὰ τὸν τύπον ἐκείνης ἑαυτὰς διακοσμοῦσιν. Ἀλλ᾽ ἐγὼ μεταξὺ πασῶν τῶν ἐξόχων ἀρετῶν καὶ τῶν ἐπιζήλων προτερημάτων τοῦ δαιμονίου ἐκείνου λαοῦ, τοῦ οὐδέποτε παραδόξως ἀνδρωθέντος καὶ γηράσαντος, ἀλλ᾽ ἀείποτε νεαροῦ καὶ θάλλοντος κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν διατελέσαντος, τοῦτο μᾶλλον νομίζω θαυμαστὸν ὅτι τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰς Μούσας ἔρωτος τὴν ψυχὴν ἐφλέγετο, ὥστε καὶ αὐτὸς κατέστη ὅλως μουσόληπτος, καὶ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον αὐτοῦ ἐν γένει βίον κατέστησεν εἰς ἄκρον μεμουσωμένον. Τούτου δ᾽ ἕνεκα Ἕλληνες καὶ παιδεία, Ἑλλὰς καὶ σοφία ἀπέβησαν ὀνόματα στενότατα μετ᾽ ἀλλήλων συνδεδεμένα, καὶ τοσοῦτον ἀδιαχώριστα, ὅσον ἐν τῇ καιομένῃ λαμπάδι τῆς λάμψεως ἡ θερμότης.

Πῶς δὲ τοῦτο κατώρθωσεν ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος λαός; Πῶς δ᾽ ἄλλως, ἢ διότι τὰ ἤθη αὐτοῦ καὶ τὰ ἔθιμα ἐκανόνισε τοσοῦτον εὐρύθμως καὶ τοσοῦτον συμφώνως πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ὥστε καὶ δι᾽ αὐτῶν ἔτι οὐ μόνον οὐδόλως παρεκωλύετο, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὑπερβαλλόντως εὐωδοῦτο εἰς τὴν πορείαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τουτέστιν εἰς τὴν κτῆσιν τῆς ἐπιζητουμένης σοφίας, τοῦθ᾽ ὅπερ ὑπῆρχεν, ὡς προλαβόντως εἴπομεν, τὸ διακριτικώτατον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ γνώρισμα· «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν». Ὁ ἐξιδιασμένος ἐκεῖνος τῆς φιλομουσίας τῶν Ἑλλήνων χαρακτήρ, οὗ ἕνεκα ἡ λεπτοτάτη αἴσθησις τοῦ καλοῦ, τῆς ποιητικῆς φαντασίας τὸ πτέρωμα, τῆς φιλοσοφικῆς δυνάμεως ἡ ὀξύτης, ἡ περὶ τὰς ἄλλας ἐπι-

στήμας δεινότης, καὶ καθόλου εἰπεῖν πᾶσαι τῆς ἑλληνικῆς ἰδιοφυίας αἱ χάριτες εἰς ἄμετρον κάλλους καὶ τελειότητος ὕψος ἤρθησαν, ὁ τῆς φιλομουσίας ἐκείνων, λέγω, χαρακτὴρ οὐδέποτε πάντως ἔμελλε νὰ κατορθώσῃ ὅσα κατώρθωσεν, ἐὰν μὴ συνέτρεχον εἰς ἐπίρρωσιν αὐτοῦ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἤθη· διότι καθὼς ὁ χαρακτὴρ ἔθνους τινὸς μεγίστην ἀσκεῖ δύναμιν ἐπὶ τὴν ῥύθμισιν καὶ μόρφωσιν τῶν ἐθίμων καὶ ἠθῶν, οὕτω πάλιν τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα μέγα ἀναμφιλέκτως συμβάλλονται εἰς τὴν τοῦ χαρακτῆρος ἑδραίωσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλοις ἐν ἄλλαις διατριβαῖς καὶ ὁμιλίαις ἔστωσαν ὑπόθεσις. Ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος τούτου δύο μόνον ἐκ τῶν ἐθίμων τῶν πάλαι Ἑλλήνων προτιθέμεθα εἰς μέσον σήμερον νὰ προσαγάγωμεν, διὰ δύο κυρίως αἰτίας· τὸ μὲν ὅτι ἐκ τούτων ὁ τῆς φιλομουσίας αὐτῶν χαρακτὴρ τὰ μάλιστα ἐκρατύνετο καὶ ἐπαγιοῦτο· τὸ δὲ ὅτι ταῦτα καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς κατ' ἐξοχὴν χριστιανοῖς ἐμπρέποντα, μετὰ φιλοτιμίας καὶ ἐπιμελείας ἀείποτε ἐκαλλιεργήθησαν.

Καὶ τίς ἐξ ὑμῶν ἀγνοεῖ τὸ κατὰ πάντα λόγον ἐπαινετὸν καὶ κατὰ πᾶσαν ὄψιν λαμπρὸν ἔθος, ὅπερ ἐπεκράτει παρὰ τοῖς πάλαι Ἕλλησι; τὸ ἔθος, λέγω, τοῦ συνέρχεσθαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθ' ὡρισμένον τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον πάντας τοὺς τῆς παιδείας ἐραστὰς καὶ συγκροτεῖν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τῶν ἱδρυτῶν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν(1); Τίς δὲ πάλιν δὲν διορᾷ εὐκρινῶς τὸν βαθὺν τοῦ ἁπλουστάτου τούτου φαινομένου ἔθους νοῦν; Ἐπειδὴ ἐγίνωσκε τὸ μουσόληπτον ἐκεῖνο ἔθνος ὅτι καὶ πάντες μὲν καθόλου οἱ γενναῖόν τινα σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ προτιθέμενοι καὶ πρὸς οἱονδήποτε εὐγενὲς τοῦ βίου στάδιον φιλοτίμως ἀποδυόμενοι, ἀλλ' ἰδίως οἱ ἀλειφόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπιστημονικὸν ὤφειλον διηνεκῶς ὑψοῦ νὰ ἔχωσι διεγηγερμένον τῆς ψυχῆς τὸ φρόνημα καὶ τῆς διανοίας τὸ ὄμμα ὀξυδερκῶς προσηλωμένον ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις ἀνδρῶν ἐνδόξων, ὧν ἡ μνήμη ἐν ταῖς ἁπάντων περιφέρεται γλώσσαις καὶ ἐστεφανωμένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταβιβάζεται· διὰ

τοῦτο προὐτίθετο αὐτοῖς οἱονεὶ λαμπρὰ μιμήσεως πρότυπα τοὺς ἀκήρατον ἐπὶ σοφίᾳ κτησαμένους κλέος καὶ δόξαν ἄληκτον. Διὸ καὶ τὴν μνήμην τῶν ἀνδρῶν τούτων πάνυ εὐλόγως πανηγυρικῶς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπανηγύριζε πρὸς οὐδένα ἄλλον βεβαίως λόγον, ἢ ὅπως οἱ πάντες πρὸς τὴν δόξαν ἐκείνων, οἷον πρὸς ἀστέρα μαρμαίροντα ἀτενίζοντες, καὶ τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν ἀπλανῶς ἀκολουθοῦντες, θάλλοντα τηρῶσιν ἐν αὐτοῖς τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν σοφίαν, ἣν οὐδὲν ἄλλο τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν ἐρασμιώτερον ἐκείνου ἠγάπησεν· «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι».

Καὶ τίς ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ τοσοῦτον πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν ἀναίσθητος, ὥστε νὰ μὴ ἐντείνῃ καὶ πέρα τοῦ δέοντος ἔτι τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ὅπως κατορθώσῃ γενναῖόν τι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ λόγου ἄξιον, ἀκούων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐν συλλόγοις σοφῶν θαυμαζομένους καὶ ὑμνουμένους τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν ἄλλον θίασον τῶν σοφῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν; Τίς ποτε, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ἔμελλε νὰ πείσῃ ἑαυτὸν ὅπως, κάτω συρόμενος καὶ ἕρπων, ἐν ῥαστώνῃ καὶ τρυφῇ καὶ ἀργίᾳ διέλθῃ τὰς εὐαρίθμους ταύτας τοῦ παρόντος βίου ἡμέρας, καὶ καταστῇ οὕτως ἀφανὴς ἐν τῷ τάφῳ τῆς λήθης κατὰ τὸν χρόνον τὸν μετέπειτα; Τίς ἀντὶ μυρίων πόνων, ἀντὶ ἀπείρων στερήσεων καὶ ἀντὶ πλείστων ἱδρώτων δὲν ἤθελε προτιμήσει νὰ ἐξαγοράσῃ καὶ τὸν ἐλάχιστον τῶν στεφάνων, οἵτινες τὰς κορυφὰς τῶν ὑμνουμένων ἐνδόξων ἐκείνων ἀνδρῶν κατηγλάϊζον (2);

Καὶ τοιοῦτον λοιπὸν τὸ ἔθος τοῦτο· λαμπρὸν μὲν καθ' ἑαυτὸ καὶ χαρίεν ἕνεκα τοῦ λόγου, δι' ὃν καθιερώθη· ἐπαινετὸν δὲ καὶ ἀρίζηλον ἕνεκα τοῦ βάθους τοῦ σκοποῦ, ὃν προὐτίθετο· γεραρὸν δὲ καὶ σεβάσμιον πρὸ πάντων διὰ τὴν διηνεκῆ ἀνάφλεξιν καὶ ἀναρρίπισιν τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὰς καλὰς πράξεις.

Ἀλλ' ὅμως μὴ νομίσῃ τις ὅτι τοῦτο ἦν ὡρισμένης τινὸς τάξεως ἀνθρώπων ἔθιμον ἀναφαινόμενον μόνον καὶ τηρούμενον

ἐν τοῖς κύκλοις τῶν τὰς Μούσας θεραπευόντων καὶ τῶν περὶ λόγους ἀσχολουμένων ἀνδρῶν· διότι ὥσπερ τῆς παιδείας ὁ ζῆλος καὶ τῆς σοφίας ἡ ζήτησις ὑπῆρχον διακριτικώτατα τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων γνωρίσματα, καὶ ἦσαν οἱονεὶ πυρῆνες ζώπυροι βαθύτατα ἐμπεφυτευμένοι ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ καθόλου ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὤργων αὐτομάτως εἰς βλάστησιν· οὕτως εἰς πᾶν ὅ,τι συνετέλει εἰς προαγωγὴν τῶν μαθήσεων καὶ εἰς καλλιέργιαν τοῦ ἀγροῦ τῆς ἐπιστήμης παντὶ σθένει συνέτρεχον αὐτοκλήτως δῆμοι, πόλεις, ἰδιῶται καὶ πάντες συλλήβδην οἱ Ἕλληνες, ὑπὸ τοῦ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ἐμφύτου αἰσθήματος τῆς φιλομουσίας παροτρυνόμενοι. Καὶ ἀπόδειξις τῶν λεγομένων ἄλλο ἔστω μοι πάλιν ἀξιομίμητον ἐκείνων ἔθιμον, σφόδρα δηλωτικὸν τῆς ἐμφύτου αὐτοῖς φιλομουσίας. Ὁποῖον δὲ τοῦτο; Ὅτι πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἰδιῶται ἄνδρες καὶ τὰ ἑαυτῶν πράσσοντες, ἐξ ἐμφύτου ἔρωτος φιλομουσίας ἐκκαιόμενοι, ἀφειδῶς τὰ ἑαυτῶν προσέφερον εἰς συντήρησιν καὶ προαγωγὴν τῶν σχολῶν, ἔνθα ἐδιδάσκοντο τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ παρίσταντο οὕτως οἱονεὶ χορηγοὶ καὶ ἀθλοθέται τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ἀγωνιζομένης τὸν πάντων κάλλιστον καὶ ἐνδοξότατον ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης. Καὶ οὗτος μὲν ἐπεδαψιλεύετο πλουσιοπαρόχως ἀργύριον, ἐκεῖνος δ' ἀφιέρου κτήσεις, ὁ ἕτερος οἰκίας καὶ ὁ ἄλλος ἀγροὺς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἱ πάντες τῆς φιλομουσίας αἰσθήματος καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τουτέστι πρὸς ζήτησιν τῆς σοφίας· «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι». Καὶ οἱ μὲν ζῶντες ἔτι κατειργάζοντο τῆς μεγαλοδωρίας αὐτῶν τὸ φιλόμουσον ἔργον· οἱ δὲ ἐν ταῖς ἑαυτῶν διαθήκαις τοῦτο καταγράφοντες διὰ τῶν κληρονόμων ἐξετέλουν, ὅτε μοιραίως τὸν βίον μεταλλάξαντες ἐπὶ τὸ κράτος μετηνάστευον τοῦ θανάτου (3).

Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις, καὶ ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον αἱ ἀφορμαὶ ἐκεῖναι, ὧν ἕνεκα τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ἀκμαῖοι καὶ γενναῖοι καρποὶ διανοίας παρήχθησαν παρὰ τοῖς πάλαι; Ἐκ τῆς ἀμφιλαφοῦς τῆς φιλομουσίας φλογὸς τῆς ἐπι-

μόνως φλεγούσης τὰς ψυχὰς καὶ φωτιζούσης τὴν διάνοιαν τῶν πάλαι Ἑλλήνων διεσώθη ἆρά γε καὶ μέχρις ἡμῶν λαμπυρίζουσα σμικρὰ κἂν καὶ ἀμυδρὰ θρυαλλὶς, ἐξ ἧς πάλιν ἐν σεμνοπρεπεῖ λαμπρότητι μέλλει νὰ ἀπαστράψῃ παρ' ἡμῖν ἡ δόξα τῆς ἐπιστήμης ὡς τὸ πάλαι, ἢ κατεσβέσθη καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν ἀγρίων λαῶν, οἵτινες ὡς ὁρμητικοὶ χείμαροι κατακλύσαντες τὴν Ἑλλάδα, ἀπέπνιξαν καὶ ἐξηφάνισαν ἄρδην πᾶσαν πνοὴν ζωῆς ἑλληνικῆς, ὡς ἀνακράζουσι στεντορείως τῆς φυλετικῆς ἡμῶν καταγωγῆς οἱ πολέμιοι; Ἡ ῥῆσις αὕτη τοῦ Ἀποστόλου «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι» προςαρμόζεται ἆρά γε κατά τινα τρόπον καὶ τοῖς νῦν Ἕλλησιν, ὥςπερ καὶ τοῖς πάλαι; Χάριν λοιπὸν τῶν τοιαύτας ἐρωτήσεις ἀποτεινόντων ἀνάγκη πᾶσα σμικρὸν νὰ μηκύνωμεν τὸν λόγον σήμερον.

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς διαποροῦντας περὶ τοῦ εἰ καὶ τὴν σήμερον ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ἀφορμαὶ ἱκαναὶ εἰς ἀνάφλεξιν τοῦ ζήλου πρὸς τὴν παιδείαν ὡς παρὰ τοῖς πάλαι, πρόχειρος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ εὐχερῆ τοῦ διαπορουμένου πράγματος λαμβάνει ὁ διαπορῶν τὴν λύσιν, ἐὰν μόνον μὴ ἐπιπολαίως διασκοπῇ, μηδ' ὡς ἁπλοῦς τύπους ὑπολαμβάνῃ τὰ βαθυτάτην ἔννοιαν ἔχοντα πράγματα. Καὶ ποῖον ἄλλον ἆρά γε λόγον ἔχει τῆς παρούσης ἑορτῆς ἡ σύστασις καὶ ἡ ἡμετέρα ἐνταῦθα σήμερον ὡς ἐν φαιδρῷ συλλόγῳ συνάθροισις; Πρὸς ποῖον ἄλλον τάχα σκοπὸν ἐξ ἀρχαιοτάτου παρ' ἡμῖν ἔθους τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἡ μνήμη ὡς χαρμόσυνος ἑορτὴ τῶν ἐκπαιδευτηρίων καθόλου καὶ ἰδίως τοῦ Πανεπιστημίου καθιερώθη, ἢ πρὸς τὸ ἀναφλέγειν τῆς σπουδαζούσης νεότητος τὸν ζῆλον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπομίμησιν; Ὥστε τὸ τοσοῦτον ἐπαινετὸν καὶ χαρίεν καὶ τῇ ἑλληνικῇ ἰδιοφυΐᾳ προσῆκον ἔθος τίς οὐχ ὁρᾷ ὅτι παρετάθη σὺν τῇ καθόλου ἑλληνικῇ ζωῇ καὶ μέχρις ἡμῶν, τοσούτῳ μάλιστα τελειότερον καὶ φιλοσοφικώτερον προςλαβὸν χαρακτῆρα, ὅσῳ τελειότερος καὶ ὑψηλότερος ὑπάρχει τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας ὁ σκοπὸς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ὁ προορισμὸς καὶ τὸ μέλλον; διότι προὐτίθεντο τότε

τῶν φιλοσόφων αἱ σχολαὶ τῶν σοφῶν τοὺς ὀνομαστοτάτους καὶ κορυφαίους ὡς ἔσχατον ὅριον σοφίας, εἰς ὃ ὤφειλον νὰ σπεύδωσιν οὐχὶ ἠρέμα καὶ βάδην, ἀλλὰ γοργῷ τῷ βήματι οἱ τῶν γραμμάτων ἐρασταὶ χάριν τῆς ἐπὶ γῆς ὑστεροφημίας· προτίθεται καὶ ἡμῖν νῦν τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ θεία σχολή, τουτέστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τοὺς τρεῖς μεγάλους αὐτῆς Διδασκάλους ὡς πρότυπα σοφίας καὶ ἁγιότητος, ἵνα ἡμεῖς, τοῖς πτεροῖς τῆς ἀρετῆς κουφισθέντες, ὡς ὑπόπτεροι ἀναβαίνωμεν ἐπὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἁγιότητος τὸ ὕψος, ὁπόθεν καὶ τῆς οὐρανίου καὶ τῆς ἐπιγείου δόξης τὸ σέλας μαρμαίρει καθ' ἅπαντα τὸν αἰῶνα ἀνεπισκίαστον. Συνήρχοντο τότε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῶν ἐπιστημῶν οἱ θιασῶται, ἵνα πάντες ὁμοῦ συνθαυμάσωσι τῆς ἑαυτῶν σχολῆς τὸν ἱδρυτήν, καὶ διὰ τοῦ θαυμασμοῦ ἀναρριπίσωσι τὸν ἐν αὐτοῖς ἔρωτα καὶ ζῆλον πρὸς τὴν ἐπιστήμην· συνερχόμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅπως ἐκ τῶν ἐν τῷ νοητῷ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματι οἷον φωστήρων λαμπόντων τριῶν μεγάλων τῆς χριστιανικῆς σχολῆς Διδασκάλων δαψιλὲς ἀνάπτωμεν τὸ πῦρ, οὐ μόνον τῆς σοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἄσβεστον τοῦτο τηρῶμεν ὡς ἀσφαλὲς τῆς τε παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἐφόδιον.

Λαμπρὸν ὄντως ἔθος· ἀριστοτεχνικὴ τῇ ἀληθείᾳ εἰκόνος ἐπίχρωσις, ἐν ᾗ γλαφυρῶς συνδυαζομένη τεχνουργεῖται τῆς τε χριστιανικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς Ἑλλάδος ἡ ὄψις καὶ ἡ διάνοια· ἀλλ' ἀξιοθαύμαστος πρὸ πάντων λαμπρότης τῆς χριστιανικῆς φάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Ἐπειδὴ οὔτε παιδεία, οὔτε μάθησις, οὔτε τῶν ἄλλων γνώσεων ὁ κύκλος συντελοῦσι κατ' οὐδέν, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς τοὐναντίον τέλος ἄγουσιν, ἐὰν μὴ τούτοις συμπαρομαρτῇ ἡ εἰλικρινὴς πρὸς πάντας ἀγάπη, ἡ χρηστότης, ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ὁ λοιπὸς τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν κύκλιος χορός. Ἐπειδὴ μόνη ἡ κοσμικὴ σοφία, πολλὴν πολλάκις ἀνελίττουσα λῆρον καὶ πολλὴν καταχέουσα τῶν ἀκροατῶν τὴν φλυαρίαν, κεναῖς αὐτοὺς ἀποπέμπει ταῖς χερσί, καὶ οὐδὲν οὔτε μέγα, οὔτε σμικρὸν

καρποῦνται οὗτοι ἐκ ταύτης καλόν· καὶ ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ ἦναί τις καὶ ἀκρατὴς καὶ ἄδικος καὶ ἅρπαξ καὶ φιλάργυρος καὶ τὸ πέρας ἄφρων, καί περ γράμματα εἰδὼς καὶ πάντα ὁμοίως τὰ μαθήματα κατέχων, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, τὸ ἑλληνοπρεπὲς ἐκεῖνο ἔθος ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μεταρρυθμίσασα καὶ ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον διακοσμήσασα, ἀνέθηκεν ἡμῖν ὡς πρότυπον ἀληθοῦς σοφίας καὶ ἀρετῆς τοὺς τρεῖς μεγάλους αὐτῆς Διδασκάλους, καὶ συγκαλοῦσα ἡμᾶς ἐνιαυσίως εἰς τὴν τούτων πανήγυριν διδάσκει καὶ τῆς σοφίας τὴν τελειότητα καὶ τοῦ χριστιανικοῦ βίου τὴν ἀκρότητα, ὅπου καταντήσαντες ἀξιούμεθα καὶ τῆς ἀληθοῦς ὑστεροφημίας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῆς οὐρανίου δόξης ἐν τῇ ἀτελευτήτῳ μακαριότητι.

Καὶ πρὸς τοῦτον δὲ τὸν εὐγενῆ τῆς τελειότητος ἀγῶνα, δυνάμεθα ἀνενδοιάστως εἰπεῖν, ἡμεῖς σήμερον εὐμοιροῦμεν γενναιοτέρων τῶν χορηγῶν καὶ πλειοτέρων τῶν φιλομούσων θεατῶν, ἢ οἱ πάλαι. Καὶ ἀπόδειξις τούτου αὐτὰ τὰ σήμερον διὰ τῶν ἱερῶν χειλέων τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου μνημονευθέντα ὀνόματα, ὧν μετὰ συγκινήσεως ἠκούσαμεν οἱ πάντες. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες, ὑπὲρ ὧν καὶ πρότερον καὶ νῦν καὶ καθ' ἅπαντα τὸν μετέπειτα αἰῶνα μέλλει νὰ τελῆται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ μνημόσυνον. Αὐτὸς οὗτος, λέγω, τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ μέγας θίασος, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν στήλῃ λιθίνῃ γράμμασι χρυσοῖς ἐγκεχαραγμένα οἱ πάντες καὶ ἀνέγνωτε καὶ ἐπίστασθε. Καὶ ἔχομεν ἄρα τοὺς ἀειμνήστους ἐκείνους ἄνδρας οἱονεὶ ἀθλοθέτας καὶ στεφανωτὰς τῶν ἡμετέρων ἀγώνων, ἐνθαρρύνοντας ἡμᾶς ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ ταύτῃ, καὶ διὰ τῶν ἑκάστοτε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀφειδῶς παρεχομένων εἰσφορῶν πολλῆς καὶ καλῆς ἀφορμῆς γενομένους αἰτίους εἰς ἐπίδοσιν ἡμῶν εἰς τὰς μαθήσεις καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Ὥστε εὐλόγως πάνυ ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς ὑψαύχενος καὶ γεγηθυῖα ἐπιδείκνυται τὴν στήλην ἐκείνην, καὶ ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπολογίας φαιδρῷ καὶ ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ παρακελεύεται τοὺς δεινοὺς αὐτῆς κατηγόρους, οἵτινες νόθον αὐτὴν καὶ

τριωβολιμαίαν καλοῦσι καὶ οὐδὲν μόριον ἑλληνικῆς ζωῆς ἐν αὐτῇ ἀναγνωρίζουσιν, ὅπως τὰ ἐπὶ τῆς στήλης ἐκείνης κεχαραγμένα ὀνόματα ἀναγνώσωσι· διότι, ὡς οἱ πάντες ἐπίστασθε, εἷς τῶν σπουδαιοτάτων λόγων τῶν πολεμίων τῆς ἡμετέρας καταγωγῆς καὶ τῶν ἀρνουμένων πᾶσαν φυλετικὴν συγγένειαν μεταξὺ τῶν πάλαι καὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπάρχει ἡ ἀνελευθέρα ἡμῶν δῆθεν τάσις, ἡ ἀλλοτριότης τῶν ἐθίμων καὶ ἠθῶν, καί, τὸ πάντων ψευδέστατον, ἡ ἀ μ ο υ σ ί α!

Καὶ εἰ μὲν οὗτοι ζητοῦσιν ἵνα ἀνιχνεύωσι τὴν συγγένειαν ἐν τῇ βρώσει τῶν κυάμων καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ τοῦ σώματος περιβολῇ, ἣν οὐδαμῶς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο, συγχωροῦσιν ἡμῖν, ὥςπερ καὶ τοῖς τέττιξι, νὰ μεταβάλωμεν, οὐδεὶς φθόνος τῇ ὀξυδερκείᾳ αὐτῶν καὶ τῇ ἐπιστημονικῇ βαθύτητι, καὶ οὐδεμία φροντὶς περὶ τῆς προςτριβομένης ἡμῖν τοὐντεῦθεν ὕβρεως καὶ δυςφημίας. Εἰ δὲ τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα λαοῦ τινος, ὡς εἶναι ἀληθὲς, προςδιορίζει ἐγγενές τι ὑψηλὸν καὶ γενναῖον φρόνημα, ὅπερ οὗτος μὲν διατρέφει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ σιγηλῶς, διατρανοῦσι δὲ ἐναργῶς οἱ φιλόσοφοι αὐτοῦ, οἱ ποιηταί, οἱ νομοθέται, καὶ ἐπιρρώννυσι καθαγιάζουσα ἡ Ἐκκλησία, καὶ λαμβάνει οὕτω παράστασιν σταθερὰν ἐν τοῖς ἐθίμοις καὶ τοῖς θεσμοῖς, τότε οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ἡμῶν τὴν συγγένειαν πρὸς τοὺς πάλαι. Καὶ ὁποῖον ἄλλο διακριτικώτερον γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρος τῶν πάλαι Ἑλλήνων ὑπῆρχεν, ἢ τὸ φοιβαστικὸν ἐκεῖνο καὶ ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὰς Μούσας ἐκπνέον φρόνημα, ἡ εὐγενής, λέγω, καὶ ἀκατάσχετος ῥοπὴ καὶ τάσις εἰς ζήτησιν τῆς σοφίας; «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι». Ποία ἄλλη τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν φάσις ἀπήστραπτε τηλαυγέστερον ἔν τε τοῖς ἐθίμοις αὐτῶν καὶ τοῖς ἤθεσιν, ἔν τε τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ, ἢ ἡ τῆς φιλομουσίας; Καὶ ἡμεῖς προλαβόντως ἐδείξαμεν ὁπόσον δαψιλῶς καὶ γενναίως καὶ οἱ τὰ κοινὰ καὶ οἱ τὰ ἴδια πράσσοντες συνέτρεχον εἰς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων, καὶ ὁπόσον ἀφειδῶς συνεισέφερον εἰς πλουτισμὸν αὐτῶν πρὸς ἀνε-

τωτέραν καὶ καρποφορωτέραν ἐνασχόλησιν τῶν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν ἀφοσιουμένων.

Ἀλλὰ δύναταί τις, ἐρωτῶ, νὰ ἀρνηθῇ, ἢ καί πως νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ τοῦ ἂν διεσώθη ὁ χαρακτὴρ οὗτος· καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας; Ἠδύνατό τις πρὸς Θεοῦ νὰ εὑρεθῇ τοσοῦτον μύωψ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τυφλώττων ὑπὸ τοῦ πάθους, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ τὴν στιλπνὴν λάμψιν τῆς φάσεως ταύτης τοῦ τῆς φιλομουσίας αὐτῶν χαρακτῆρος; Καὶ συμβαίνει τι παρ' ἡμῖν μᾶλλον συνεχῶς, ἢ γίνεται καὶ ἀκούεταί τι συνηθέστερον, ἢ αἱ τῶν ἑκασταχοῦ Ἑλλήνων εἰσφοραὶ εἰς τὰ παμπληθῆ τῆς δούλης καὶ ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐκπαιδευτήρια; Ποῦ δὲ τούτου κεῖται ὁ λόγος; Ποῦ ἀλλαχοῦ προφανῶς, ἢ ἐν τῇ ἰδιοφυεῖ τοῖς Ἕλλησι φιλομουσίᾳ, ἥτις γενναίου αὐτοὺς φρονήματος ἐμπλήσασα, κατέστησε παρ' ἡμῖν κοινὸν ἔθιμον τὸ συντρέχειν καὶ ὑποστηρίζειν παντὶ σθένει τῶν Μουσῶν τὰ τεμένη; Καὶ τί λέγω ἔθιμον; Τὸ πρᾶγμα ὑπερέβη αὐτοβούλως τὰ ὅρια τοῦ ἁπλοῦ ἐθίμου! ἀνυψώθη αὐτομάτως εἰς νόμον ἠθικόν! ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καθιερώθη ὡς ἀπαραίτητον τοῖς πᾶσι θρησκευτικὸν καθῆκον, εἰς οὗ τὴν ἐκπλήρωσιν ἁμιλλῶνται φιλοτίμως παρ' ἡμῖν καὶ πλούσιοι καὶ πένητες. Καὶ οἱ μεγάλην οὐσίαν κεκτημένοι, οἵτινες ἀνὰ πολλὰς μυριάδας συνεισφέρουσι, καὶ οἱ ἑκατοντάδων μόνον δραχμῶν κύριοι ὄντες, οἵτινες προθύμως τὸ σύνολον ἀφιεροῦσι. Καὶ οἱ ἐστερημένοι γονέων καὶ τέκνων, καὶ οἱ τούτων εὐμοιρήσαντες· διότι καὶ παρὰ τούτοις τὸ καθῆκον πρὸς τὴν ἀγωγὴν καὶ παίδευσιν τῆς καθόλου ἑλληνικῆς νεότητος ἱερώτατον ὃν κατισχύει τοῦ φίλτρου πρὸς τοὺς οἰκείους. Καὶ οἱ ἐν μέσῳ ἡμῶν ζῶντες ἀποδύονται εὐσταλῶς εἰς τὸ εὐγενὲς τῆς ἁμίλλης ταύτης στάδιον, καὶ οἱ μακρὰν ἀποδημήσαντες. Καὶ ὅσοι μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ σεμνὸν κάλλος τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἐντρυφῶσι, καὶ ὅσοι ὑπὸ τοῦ στροβίλου τῶν συμφορῶν καὶ τῆς τῶν διωγμῶν ζάλης ἐν ἡμέραις χειμῶνος χαλεποῦ ἀνάρπαστοι γενόμενοι εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς γῆς ἐρρίφθησαν.

Καὶ συμβαίνει λοιπὸν παρ' ἡμῖν περίεργόν τι τῇ ἀληθείᾳ φαινόμενον, ὅπερ ἀγνοῶ ἄν ποτε ἀλλαχοῦ συνέβη. Ποῖον δὲ τοῦτο; ὅτι καὶ οἱ ἐν χώραις κατεψυγμέναις παροικοῦντες Ἕλληνες, ἔνθα οὔτε ἴα καὶ κρίνα ἀνθοῦσιν, οὔτε ῥοδωνιᾶς διαπνέει εὐώδης ὀσμή, οὔτε ἄμπελος φέρει βότρυν, οὔτε ἐλαία ἄνθεσι καὶ φύλλοις κομᾷ, οὔτ' ἀηδόνος φωνὴ ᾠδικὴ ἐξαγγέλλει γλυκὺ ἔαρ ποτέ· καὶ οἱ κατὰ τὰ ἕλως ἀντίθετα κλίματα παρεπιδημοῦντες, ὅπου οὔτε λευκῆς χιόνος χιτὼν τὰ ὑψίκομα ὄρη στολίζει, οὔτε ζεφύρου πνοὴ τὰ δαφνόσκια ἄλση κατατέρπει, οὔτε δρόσος τὴν πόαν φαιδρύνει, οὔτε ὄμβρος τὴν γῆν καταρδεύει καὶ τὸ πᾶν προσλαμβάνει καμίνου πεφλογισμένης φύσιν καὶ μορφήν, συσφιγγούμενοι τῷ κοινῷ ἐμφύτῳ τοῖς Ἕλλησιν αἰσθήματι τῆς φιλομουσίας, συμπαρίστανται ὡς προσφιλῆ τέκνα κοινῆς μητρὸς ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ καταγράφονται παραλλήλως ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ χρυσοῖς γράμμασιν.

Εὐγενὴς ὄντως ἅμιλλα. Λαμπρὸς ἀγών. Ἐπίζηλος δόξα. Ἀρίστη πλούτου διαχείρισις, καὶ πενίας πρὸς πλοῦτον ἐξίσωσις. Καὶ τὸ πάντων μέγιστον· ἀξιοθαύμαστος ἔνδειξις φιλομουσίας, μηδαμῶς ὑπολειπομένης ἐκείνης, ἐφ' ᾗ οἱ πάλαι Ἕλληνες τοσοῦτον ἐκλείσθησαν!

Καὶ ποίαν φιλομουσίας θρυαλλίδα φωταυγεστέραν ταύτης ἠδύνατό τις νὰ καταδείξῃ τοῖς καὶ πρὸς τὰς μεγίστας τῶν ἀρετῶν ἐθελουσίως ἀμβλυώττουσι, τὴν δέ που παροδικῶς ἀναφαινομένην κακίαν ὀξυδερκέστατα σκοπιάζουσιν; Ὄντως οἱ τῶν ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων ἐλεγκτικώτατοι τῶν δὲ ἰδίων ἀναίσθητοι οὔτε βλέπουσι τὴν ἀλλοτρίαν ἀρετήν, οὔτε ἀκούουσι, καί περ ἔχοντες καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα. Ἀλλὰ τὰ τούτων σκαριφήματα εἰς τὴν βάσανον τῆς ἀκριβολόγου κριτικῆς ἐάσαντες, ἐπαναγάγωμεν πάλιν τὸν λόγον εἰς τὸ προκείμενον θέμα.

Οἱ ἀείμνηστοι τοῦ Πανεπιστημίου Εὐεργέται, ὧν τὸ μνημόσυνον τελοῦμεν σήμερον, ἕνεκα τῆς φιλομούσου αὐτῶν συν-

δρομῆς ἀπέβησαν οὐ μόνον προστάται τῆς παιδείας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἔρεισμα, ἀλλ᾽ ἅμα καὶ τῆς πατρίδος σέμνωμα καὶ ἀγλάϊσμα. Διὸ ἡ μνήμη αὐτῶν σεβαστὴ οὖσα παρά τε τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς πολίταις καὶ παρὰ πᾶσι καθόλου τοῖς Ἕλλησιν, ὑπερτέρα πάσης εὐφημίας καθίσταται, ὡς εἰκὸς, καὶ ὁ,τιδήποτε ἐὰν εἴπωμεν ἡμεῖς πρὸς ἔπαινον αὐτῶν πολὺ ἀπολείπεται τοῦ ἀληθοῦς· διότι καθὼς τὰ ὀλισθηρὰ τῶν σωμάτων, καὶ ἐὰν ὑπὸ μυρίων κατέχωνται χειρῶν, διαφεύγουσι τὰς λαβὰς ἡμῶν καὶ διολισθαίνουσι ῥᾳδίως, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων εὐεργεσίαν καὶ δι᾽ ὁσωνδήποτε ἐὰν κατάσχωμεν ἐπαίνων, οὐδὲ οὕτω κατορθοῦμεν νὰ περιλάβωμεν, ἀλλὰ νικᾷ τὸ μέγεθος αὐτῆς τῶν ἡμετέρων λόγων τὴν ἀτονίαν. Καὶ μὴ δύναται νὰ νοηθῇ εὐεργεσία μείζων ἐκείνης, ἣν οἱ Εὐεργέται τοῦ Πανεπιστημίου ἐποιήσαντο, ἢ πλούτου οἰκονομία καὶ διαχείρισις σκοπιμωτέρα καὶ εὐεργετικωτέρα τῆς ὑπ᾽ αὐτῶν πεπραγμένης; Οὐδαμῶς· καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ μαρτυροῦσι παντὸς λόγου τορώτερον. Ὁπόσοι φιλομαθεῖς Ἕλληνες νεανίαι παιδείας διψῶντες καὶ μαθήσεως, γῆν καὶ πόντον διασχίζοντες, ἀφικνοῦνται εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην τῶν λόγων πηγὴν, ἣν οἱ ἀείμνηστοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἀνώρυξαν, ἵνα τὴν περὶ τὴν παίδευσιν δίψαν κατασβέσωσι; Καὶ ὀδυνηρὰν μὲν καθιστᾶσι τὴν ἀποδημίαν τῶν μητέρων αἱ περιπτύξεις καὶ τὰ δάκρυα, τῶν πατέρων αἱ συγκινήσεις καὶ τῶν οἰκείων ἡ κατήφεια, ἀτενὲς εἰς ἀλλήλους βλεπόντων· ἀλλ᾽ ὅμως ἐπὶ τέλους καὶ οἱ ἀπερχόμενοι καὶ οἴκοι μένοντες τὰ ὀνόματα τῶν ἀναβλυσάντων καὶ δαψιλὲς παρεχομένων τὸ ζωήρρυτον τῆς παιδείας νάμα εὐλογοῦντες, σὺν εὐχαῖς καὶ δεήσεσι θερμαῖς ἀλλήλων ἀποχωρίζονται, καὶ ὁ ἔρως τῆς παιδείας καταπνίγων τὸ ἀμοιβαῖον τῆς φύσεως φίλτρον μαλάσσει τοῦ χωρισμοῦ τὴν σκληρότητα. Ὁπόσοι ἐν τῇ ὑπὸ τῶν φιλομούσων ἐκείνων ἀνδρῶν παρασκευασθείσῃ πλουσίᾳ πνευματικῇ τραπέζῃ ἀπλήστως ἔφαγον, καὶ χορτασθέντες αὐτοὶ ἀνεχώρησαν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἀπωτάτω τῆς Ἀνατολῆς λιμῷ ἀμαθείας πάσχοντας

ἐχόρτασαν; Ὁπόσοι ἐκ τῆς ἑστίας ταύτης τὸν πυρσὸν τῆς σοφίας ἀνάπτουσι καὶ φωτεινοὶ καὶ θερμοὶ αὐτοὶ ἐντεῦθεν ἀποδημοῦντες τὸν ὑπὸ τοῦ χρονίου τῆς δουλείας σκότους περικεκαλυμμένον σπινθῆρα τῆς φιλομουσίας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀναφλέγουσι, καὶ τῶν καταπιεζομένων ἔτι Ἑλλήνων τὸν ἔμφυτον πρὸς τὰς Μούσας ἔρωτα ἐκκαίοντες, γνησίους αὐτοὺς ἀπογόνους προγόνων εὐκλεῶν ἀναδεικνύουσι;

Τί μακαριστότερον λοιπὸν τῆς καλῆς ταύτης τοῦ πλούτου διαχειρίσεως; Ὁποία συγκομιδὴ μονίμου ὠφελείας καὶ δόξης ἀφθονωτέρα τῆς ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ πλούτου δαπάνης; Ὁποῖον πιστότερον ἐχέγγυον ἀσφαλείας τοῦ πλούτου; Καὶ ἐγὼ μὲν ἀσθενῆ ἔχων τοῦ λόγου τὴν δύναμιν πρὸς παράστασιν τῆς ὄντως σοφῆς διαχειρίσεως τῆς οὐσίας τῶν ἀνδρῶν τούτων, λέγω ταῦτα ἁπλῶς πρὸς δεῖξιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς ἔπαινον τοῦ πράγματος. Ὑμεῖς δὲ ἀναπολοῦντες εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἀντιθέτως πρὸς ἐκείνους τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον καταναλώσαντας δύνασθε νὰ ἐπικροτήσητε καὶ ἐπαινέσητε κατ' ἀξίαν· διότι πέπεισμαι ὅτι οἱ πάντες οὐκ ὀλίγα εἴδετε καὶ καθ' ἑκάστην βλέπετε παραδείγματα ἐντελοῦς ἐν βραχεῖ ἐξαφανίσεως τοῦ πλούτου, μεθ' οὗ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τοῦτον κτησαμένων ἐξηφανίσθησαν ὡς καπνός. Ναί· ὡς καπνὸς ἐξηφανίσθησαν πλοῦτοι· ὡς αἰχμάλωτοι κατεδουλαγωγήθησαν ὑπὸ φιλαργυρίας ἐλεύθεροι πλασθέντες ἄνθρωποι· κατεβυθίσθησαν αὔτανδροι πολυτελείας γέμοντες οἶκοι· ἠνδραποδίσθησαν ὑπὸ φιληδονίας καὶ τρυφῆς ὁλόκληροι βίοι, καὶ λήξαντες ἴχνος ἀφῆκαν οὐδέν!

Ὑμεῖς λοιπὸν οἱ ταῦτα ἰδόντες καὶ βλέποντες, ὑμεῖς ἐκτραγῳδεῖτε τὴν συμφορὰν ἐκείνων, οἵτινες ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἀμυθήτους θησαυροὺς κατηνάλωσαν, καὶ οὐδεμίαν στολὴν ἀφθαρσίας ἑαυτοὺς ἐνέδυσαν. Ὑμεῖς θρηνῳδεῖτε ἐκείνους, οἵτινες μετὰ ἀκορέστου ἀπληστίας καὶ μανίας πολλὰ συνέλεξαν χρήματα, καὶ ἐν τρυφαῖς καὶ ἡδυπαθείαις τὸν βραχὺν τοῦτον τοῦ βίου χρόνον διανύσαντες καὶ τὸ ζῆν οἰκτρῶς καταστρέψαν-

τες, ἀπῆλθον. Ὑμεῖς στενάξατε ἐπὶ τῇ ἀνεπανορθώτῳ ζημίᾳ τῶν εἰς τὸν τάφον καταβάντων, καὶ τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον τοῖς υἱοῖς καὶ κληρονόμοις καταλιπόντων, οἵτινες ταχύτερον ἀνέμου τοῦτον ἐκφυσήσαντες διεσκόρπισαν, καὶ οὕτω καὶ αὐτοὶ ταχέως εἰς πενίαν μεγίστην κατήντησαν, καὶ τῶν ἀθροισάντων αὐτὸν τὸ μνημόσυνον τελέως ἐξήλειψαν. Ὑμεῖς κλαύσατε καὶ θρηνήσατε τοὺς νύκτας ὅλας ἀύπνους διατελέσαντας, μυρίας ταλαιπωρίας καὶ κινδύνους ὑποστάντας, ἐκτὸς πάσης εὐγενοῦς καὶ φιλανθρώπου ἁμίλλης διὰ φιλαργυρίαν μείναντας, ὡς ἀπάτριδας, ἀπόλιδας, ἀσήμους, δυστυχεῖς τὸν βίον καταλύσαντας χάριν ἀθροίσεως πλούτου, ὃν μετ' ὀλίγον εἰς ἄλλους, καὶ σφόδρα αὐτοῖς πολλάκις ἐπαχθεῖς, κατέλιπον ἵνα τρυφῶσι καὶ ἀσωτεύωσι, μηδενὸς αὐτοὶ ἀπολαύσαντες πλὴν, φεῦ, τῆς ἁμαρτίας!

Ἐπειδὴ δὲ ὁ τούτων οἶκτος συνεπάγεται ἀναγκαίως τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ἱερᾷ τελετῇ μνημονευθέντων ἀνδρῶν τὴν ἐπικρότησιν, διὰ τοῦτο ὑμεῖς πάλιν οἱ τὰς δεινὰς ἐκείνων ἐκτραγῳδήσαντες συμφορὰς, ὑμεῖς ἐπικροτεῖτε ἐπὶ ταῖς τούτων μεγάλαις εὐτυχίαις. Ὑμεῖς μακαρίζετε τοὺς Εὐεργέτας τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ ταῖς ἀμοιβαῖς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἃ ὑπισχνεῖται αὐτοῖς ὁ Θεὸς διὰ στόματος τῆς Ἐκκλησίας (4). Ὑμεῖς ἀνακηρύττετε διαπρυσίως τὴν καλὴν αὐτῶν καὶ ἁγίαν χρῆσιν τοῦ πλούτου, ὅστις μένει αὐτοῖς ἐς ἀεὶ χρῆμα ἀναπαλλοτρίωτον. Ὑμεῖς τέλος διδάξατε πάντας ὅτι ὁ πλοῦτος αὐτῶν κατέστη πηγὴ ἀνεξάντλητος πνευματικῆς ὠφελείας οὐχὶ εἴς τι πρόσωπον, ἢ οἰκογένειαν, ἢ πόλιν, ἢ δῆμον, οὐδ' ἐπὶ χρόνον βραχύν· ἀλλ' εἰς σύμπαν τὸ ἔθνος, τό τε ἐλεύθερον καὶ τὸ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ἔτι στενάζον, καὶ καθ' ἅπαντα τὸν αἰῶνα.

Τοῦτο δὲ πράττοντες τὸ μὲν τῆς φιλομουσίας παρ' ἡμῖν φυτὸν ἄριστα καλλιεργεῖτε καὶ προσηκόντως θεραπεύετε, τὴν δὲ πλουσίαν καὶ ἄφθονον συγκομιδὴν τοῦ καρποῦ βεβαίαν τοῖς μεθ' ὑμᾶς ποιεῖσθε. Καὶ τὸ ἔργον εὐτυχῶς καθίσταται ὑμῖν

ἄπονον καὶ εὐχερὲς, καθόσον ὁ μὲν ἀγρὸς πανταχοῦ καθαρὸς ὑπάρχει καὶ οὐδαμοῦ ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς ἀμουσίας ἀποπνιγόμενος, ἡ δὲ γῆ γόνιμος καὶ λιπαρὰ, καὶ προθύμως δεχομένη τὸν σπόρον, καὶ τὸν ϛάχυν τῆς παιδείας κομῶντα παρέχουσα.

Ἀλλ' ἔτι ἀπονώτερον τὸ πρᾶγμα ὑμῖν ἀποβαίνει, ἐὰν τῶν λόγων ἡ ὀρθότης κρατύνηται διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν πράξεων. Ὅθεν ἐὰν πάντες ἡμεῖς τῆς ἀκαδημαϊκῆς ταύτης πολιτείας οἱ πολῖται, ἀποστρέψαντες τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν ἀνακυκώντων σήμερον τὴν ἀρτιγενῆ προςφιλῆ ἡμῖν πατρίδα φατριαστικῶν παθῶν, μετὰ ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰς μελέτας καθ' ἅπαντα τὸν βίον ἐγκύπτωμεν, καὶ μετὰ καρτερίας καὶ ἑλληνικῆς ὄντως φιλοπονίας περὶ τὰς μαθήσεις καὶ τὰς ἐπιστήμας σχολάζωμεν, τότε καὶ τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ δίκαιος ἔπαινος ἀστραπηδὸν πανταχοῦ ἐξαπλοῦται, καὶ τῶν φιλομούσων ἀνδρῶν ὁ σύλλογος ἀπειραρίθμως παρ' ἡμῖν πληθύνεται, καὶ ἡ φιλομουσία ὡς χαρακτὴρ ἰδιάζων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὥςπερ καὶ τῶν πάλαι, παρ' οὐδενὸς διαμφισβητεῖται. Τότε τέλος καὶ περὶ ἡμῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων, οἱ πάντες ἑκόντες ἄκοντες μετὰ τοῦ Ἀποστόλου ἀνακράξουσιν «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

---

(1) Διογέν. Λαέρτ. βιβλ. Ι΄. «Ἐκ δὲ τῶν γινομένων προςόδων τῶν δεδομένων ἀφ᾿ ἡμῶν (τοῦ Ἐπικούρου). . . μεριζέσθωσαν, σκοπούμενοι εἴς τε τὰ ἐναγίσματα εἰς τὴν εἰθισμένην ἄγεσθαι γενέθλιον ἡμέραν ἑκάστου ἔτους . . . ὡς καὶ εἰς τὴν γινομένην σύνοδον ἑκάστου μηνὸς ταῖς εἰκάσι τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν εἰς τὴν ἡμῶν τε (τοῦ Ἐπικούρου) καὶ Μητροδώρου μνήμην τεταγμένην». —Καὶ Ἀθήν. βιβλ. Ε΄, 2. «Πολλῶν εἰσι φιλοσόφων ἐν ἄστει σύνοδοι, τῶν μὲν Διογενιστῶν, τῶν δὲ Ἀντιπατριστῶν λεγομένων, τῶν δὲ Παναιτιαστῶν. Κατέλιπε δὲ καὶ Θεόφραστος εἰς τὴν τοιαύτην σύνοδον χρήματα . . . οὐχ ἵν᾿ ἀκολασταίνωσι συνιόντες, ἀλλ᾿ ἵνα τοὺς κατὰ τὸ συμπόσιον λόγους σωφρόνως καὶ πεπαιδευμένως διεξάγωσιν».

(2) Πλούταρχ. Συμποσιακ. βιβλ. Η΄, 1. «Τῇ ἕκτῃ τοῦ Θαργηλιῶνος ἱσταμένου, τὴν Σωκράτους ἀγαγόντες γενέθλιον, τῇ ἑβδόμῃ τὴν Πλάτωνος ἤγομεν, καὶ τοῦτο πρῶτον λόγους ἡμῖν παρεῖχε τῇ συντυχίᾳ πρέποντας, ὧν κατῆρξε Διογενιανὸς ὁ Περγαμηνός . . . Ἐμοὶ δὲ πολλὰ λέγειν ἐπήει τοῖς παροῦσι τῶν εἰς ταὐτὸ καιροῦ συνδραμόντων· οἷον ἦν τὸ περὶ τῆς Εὐριπίδου γενέσεως καὶ τελευτῆς, γενομένου μὲν ἡμέρᾳ, καθ᾿ ἣν οἱ Ἕλληνες ἐναυμάχουν ἐν Σαλαμῖνι πρὸς τὸν Μῆδον, ἀποθανόντος δὲ, καθ᾿ ἣν ἐγεννήθη Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος τῶν ἐν Σικελίᾳ τυράννων· ἅμα τῆς τύχης τὸν μιμητὴν ἐξαγούσης τῶν τραγικῶν παθῶν, καὶ τὸν ἀγωνιστὴν ἐπεισαγούσης. Ἐμνήσθησαν δὲ καὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως τελευτῆς, καὶ τῆς Διογένους τοῦ Κυνὸς ἡμέρᾳ μιᾷ γενομένης . . . . ἧκε δὲ καὶ Πίνδαρος ἐπὶ μνήμην ἐν Πυθίοις γενόμενος πολλῶν καὶ καλῶν ὕμνων τῷ Θεῷ χορηγός. Ὁ δὲ Φλῶρος, οὐδὲ Καρνεάδην ἀπαξιοῦν, ἔφη, μνήμης ἐν τοῖς Πλάτωνος γενεθλίοις, ἄνδρα τῆς Ἀκαδημίας εὐκλεέστατον ὀργιαστήν».

(3) Σουίδ. ἐν λέξ. Πλάτων. «Ὁ Πλάτων μόνον τὸν ἐν Ἀκαδημίᾳ ἐκέκτητο κῆπον, ὃς μέρος ἐλάχιστον ἦν τῶν διαδοχικῶν. Ὁ

μὲν γὰρ κῆπος ἐγγύς τι χρυσῶν τριῶν νομισμάτων ἀπεδίδου. Ἡ δὲ ὅλη πρόσοδος ὕστερον χιλίων ἢ καὶ πλειόνων ὀλίγον. Ηὐξήθη δὲ αὕτη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, *ἀνθρώπων ἱερῶν τε καὶ φιλολόγων ἄλλων ἀποθνησκόντων κατὰ διαθήκας ἀπολειπόντων τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀφορμὴν τῆς ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ βίῳ σχολῆς καὶ γαλήνης*».—Καὶ Φώτιος βιβλ. ἐν βίῳ Δαμασκίου. «Ἡ τῶν διαδόχων οὐσία οὐχ, ὡς οἱ παλαιοὶ νομίζουσι, Πλάτωνος ἦν τὸ ἀνέκαθεν· πένης γὰρ ἦν ὁ Πλάτων καὶ μόνον τὸν ἐν Ἀκαδημίᾳ ἐκέκτητο κῆπον, οὗ ἡ πρόσοδος νομισμάτων τριῶν, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ὅλης χιλίων ἢ καὶ ἔτι πλειόνων ὑπῆρχεν ἐπὶ Πρόκλου, *πολλῶν ἀποθνησκόντων* κτήματα τῇ σχολῇ καταλιμπανόντων».

(4) Σεραφεὶμ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (ἐν ἔτει 1760) πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους καὶ λαϊκοὺς ἐγκύκλιος περὶ συνεισφορῶν εἰς τὴν πατριαρχικὴν σχολὴν τοῦ Γένους, ἐν ᾗ διωρίσθη τότε ὁ κλεινὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ὡς καθηγητὴς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων (ὅρ. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870 σελ. 385). «Προτρέπομεν ὑμᾶς πατρικῶς, ὅπως, πληροφορηθέντες καλῶς τὴν ἐν μαθήσει προκοπὴν καὶ τελειότητα, ὅπου θέλει ἀκολουθήσει σὺν Θεῷ εἰς τὸ ἡμέτερον Γένος ἐκ τῆς συστάσεως τοῦ σχολείου τούτου, καὶ πόσον μισθὸν ἔχουσιν ὅσοι φαίνονται συνεργοὶ εἰς ἕνα τοιοῦτον κοινωφελὲς ἀγαθὸν, παραινῆτε τοὺς εὐσεβεῖς ἵνα *εἰς τὰς τελευταίας διαθήκας αὐτῶν*, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἐλεημοσύνας, ὅπου εἰς διάφορα μέρη καὶ πρόσωπα διορίζουσιν ὑπὲρ μνημοσύνου καὶ σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦτο μάλιστα ψυχωφελέστατον θέλει εἶναι, τὸ *νὰ διορίζωσι καὶ νὰ ἀφίνωσιν ἓν μέρος εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο σχολεῖον*, ὅπου καὶ διὰ τῶν τοιούτων εὐποιϊῶν νὰ ἀπαρτισθῶσι πάντα τὰ ἐπιζητούμενα εἰς σύστασιν τοῦ αὐτοῦ σχολείου καὶ νὰ γίνηται πρόοδος εἰς αὐτὸ ἀδιάκοπος καὶ προκοπὴ καὶ ἐπίδοσις τῶν μαθητευομένων· ὄντες βέβαιοι ὅτι ὄχι μόνον θέλουν ἔχει μεγάλον τὸν ἔπαινον παρ' ἀνθρώποις *ὡς ζηλωταὶ τῆς ὠφελείας τοῦ Γένους, ἀλλὰ καὶ θέλουν* ἀπολαύσει *μεγάλας ἀντιμισθίας παρὰ τοῦ Θεοῦ*».